

binnenland

Geen werk, geen huis, geen warmte, 'alleen nog de straat'

REPORTAGE SANS-PAPIERS In de Brusselse Diksmuidelaan staan mensen zonder papieren van 's morgens vroeg tot 's avonds laat te wachten op werk dat er door corona niet meer is. 'Ik kon de huur niet meer betalen, nu slaap ik tussen de muizen.'

Al vele jaren is de Diksmuidelaan (nabij het Klein Kasteeltje) een informeel immokantoor voor sans-papiers, al laten die zich liever niet fotograferen. © Dieter Telemans

In het oranje ochtendlicht dat door de kruinen van de hoge platanen valt, staat de 27-jarige Otmane Oussama te liften. Of zo lijkt het toch. Op de stoep in de Diksmuidelaan – een statige dreef net binnen de kleine Brusselse Ring – steekt hij naar elke auto die passeert een vinger in de lucht. Hij oogst er alleen verwarde blikken mee.

'Het is niet gemakkelijk', zucht hij. 'C'est compliqué. De voorbije twintig dagen vond ik twee keer werk. Zwaar werk, in de bouw. Tien uur lang zwoegen en sleuren voor 40 euro. Vóór het virus toesloeg, waren er meer opties. Dan verkocht ik soms kleren of groenten op de markten aan de Abattoir in Anderlecht. Als ik geluk had, kon ik zelfs een dag in de horeca aan de slag. Dat is allemaal weg nu. *Il y a rien, rien, rien.*'

Hij staat hier al sinds 7 uur, en wellicht tot vanavond. 'Ik heb geen keuze. Zonder papieren is dit de enige kans om wat geld te verdienen.'

Amis de la rue

Al vele jaren is de Diksmuidelaan een informeel immokantoor voor sans-papiers in de hoofdstad. Met hun lunchpakket in hun rugzak stromen ze hier elke ochtend met tientallen samen om te wachten op busjes van aannemers die voor een dag of twee – met wat geluk drie – van hun diensten gebruik willen maken. Vaak is het zwaar werk, altijd is de betaling in het zwart. De irreguliere economie vindt hier haar brandstof.

Maar sinds het coronavirus over het land is neergedaald, is het wachten vaak vruchteloos. 'Kijk eens hoeveel mensen

hier staan', zegt Abdel, een 53-jarige man met roots in het zuiden van Marokko. Veertien jaar geleden kwam hij naar België en al vijf jaar lang staat hij hier 'bijna elke dag om 6 uur 's ochtends'. Vóór corona vond hij zo 'drie of vier keer per week werk', nu al twee weken geen enkele keer. 'Blijf hier even staan', zegt hij. 'Je zult niet veel zien bewegen.'

Hij heeft gelijk. De hele voormiddag lang zien we niemand vertrekken. Naarmate het later wordt, raken de bankjes meer in trek. Hier en daar gaan de rugzakken al af. Kamel Bay (27) en Mustapha (40) – 'amis de la rue' – staan hier meestal 'de hele dag lang, zonder werk en zonder eten, in de kou. Waar moeten we anders heen?'

Leger des Heils

Zijn appartement moest Bay opgeven, nadat hij door een gebrek aan inkomsten sinds het begin van de coronacrisis de huur niet meer kon betalen. "Dégage-toi", zei mijn verhuurder. "Rot op." Nu slaap ik op straat, tussen de muizen. Iedereen moet voor 22 uur thuis zijn, maar ik heb geen huis. Alleen een plekje dat ik heb ingericht met paletten, plastic en karton.' Hij belde al 'tienduizend keer' naar de daklozenopvang die hulporganisatie Samusocial organiseert, 'maar die is altijd vol'. 'Je moet al ziek worden om er binnen te raken', zegt Bay.

Samusocial bevestigt dat zijn ongeveer duizend opvangplaatsen al 'verzadigd zijn'. 'Nu al moeten we elke avond mensen weigeren', zegt woordvoester Marianne Robberecht, en de winter moet nog beginnen.

Maandag begonnen hulporganisaties in de hoofdstad daarom 'attesten van niet-huisvesting' uit te delen, die daklozen mogen tonen wanneer de politie hen aanspreekt op het niet naleven van de avondklok.

Hij heeft er nog geen ontvangen, zegt Bay, maar ook voor hem 'rest alleen de straat'. 'Nu alles gesloten is, kan ik zelfs nergens warmte vinden. Vroeger gingen we vaak binnen een koffie drinken bij het Leger des Heils, hier om de hoek. Nu hebben zij alleen nog afhaal. We moeten met onze koffie opnieuw de kou in. Dus staan we maar de hele dag hier te praten, grappen te vertellen.'

'Iedereen moet voor 22 uur thuis zijn, maar ik heb geen huis. Alleen een plekje dat ik heb ingericht met paletten, plastic en karton'

Kamel Bay (27)

Ook Redhouane Maidat (38) is dat lot beschoren. Tot een jaar geleden stuurde hij wel eens geld naar zijn vrouw en vier kinderen in Algerije. Dat lukt hem nu niet meer. 'Waar ik slaap? Dat hangt ervan af', zegt hij. 'Ik neem elke avond de metro naar het Zuidstation, en dan zie ik wel.' Hij heeft geluk, zegt hij, dat er veel vrijwilligers in Brussel zijn, die eten voor hem maken.

Trein naar nergens

'Zou ik even uw telefoon mogen gebruiken?' Mustapha (31) vraagt het met aandrang. Hij heeft net een zeldzame oproep gemist van de man voor wie hij gisteren werkte, maar geen belkrediet om terug te bellen. Vijf minuten later is het geregeld. 'Vandaag ben ik bij de gelukkigen', glundert hij. 'Ik mag meteen beginnen. *Bricolage.*' Op werkschoenen en met een stevige tred, wandelt hij in de richting van de metro.

Oussama heeft vandaag minder succes, niet voor het eerst. Hij kwam op 5 maart met een visum in België aan. Acht dagen later ging het land in lockdown. Zijn visum is intussen al lang verlopen. Hij huurt een appartement met twee kennissen, wat hem 220 euro per maand kost. 'Maar op dit moment heb ik geen 50 euro meer in mijn zakken of op mijn rekening.' Alvast vandaag zal daar niets aan veranderen.

Voor hij naar België kwam, studeerde Oussama twee maanden in Barcelona, waar hij familie heeft. Hij vertrok omdat hij geen Spaans spreekt, en wel Frans, maar hoopt nu snel te kunnen terugkeren. 'Want wat doe ik hier? Wanhopig naar wat werk zoeken. Overleven. Zonder papieren kan ik niet studeren. Ik verlies alleen tijd.'

Dat geeft stress, zegt hij. 'En er is niet veel over om het moreel op te krikken. Soms neem ik gewoon de metro of de trein naar nergens. Dan koop ik een ticketje, stap ik op en blijf ik zitten tot ik het helemaal beu ben. Gewoon, om de tijd te doden.'

Jef Poppelmonde